

mèt het VALKHOF

komt NIJMEGEN

WEER

VOLLEDIG OVEREIND !!

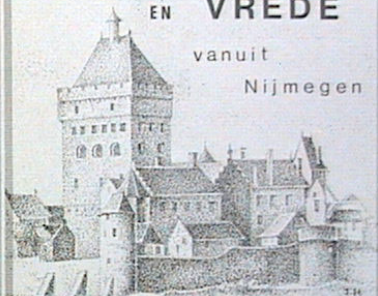
OORLOG

in Nijmegen

EN VREDE

vanuit

Nijmegen

valkhof
nieuws

zevende jaargang not 3

V A L K H O F N I E U W S

REDACTIELEDEN: Hein van Brienen
Gerard Hermans
Hans van Koningsbrugge
Theo Verweij

REDACTIEADRES: Pr. Wilhelminalaan 1
6571 AM Berg en Dal
telefoon: 08895-1504

VALKHOF-RONDELEIDINGEN: Hein van Brienen
Barbarossastr. 50
6522 DN Nijmegen
telefoon: 233551

VALKHOF-EXPOSITIES: EXPOSITIE-COMMISSIE
"T H E O P H A N U"
Caroline Calis
Nel Cloosterman
Engelien Hendrix-Meyer
(coördinatrice; tel. 080
222512)

VALKHOFVERENIGING
Postgironummer: 4438363

postbus 1390
6501 BJ Nijmegen.

1978 / 1985

T E R I N L E I D I N G !

Het opschrift "OORLOG IN NIJMEGEN EN VREDE VANUIT NIJMEGEN" als titel van deze valkhofnieuws-uitgave, zal duidelijker zijn, naarmate U meer van de inhoud kennis neemt. Waar het eerste deel vooral historische oorlogshandelingen weergeeft, is het tweede gedeelte kenmerkend om de beschrijving van de onbloedige en vreedzame, maar niet minder doelbewuste strijd om het behoud van ONS EN ALLER CULTUUR-HISTORISCH BEZIT.

Uw onmisbare steun, via lidmaatschap in dank door ons ontvangen en de vele rechtstreeks gerichte aanmoedigingen, geven ons het vertrouwen dat U aan deze goede zaak gewoon blijft meedoen !

Als de gelegenheid zich bij U voordoet om ook Uw vrienden bij onze zaak te betrekken, kunt U hiervoor wellicht de kaart gebruiken, die achter in dit boekje zit. Laat anderen eens kennis nemen van de inhoud van een der valkhofnieuws-uitgaven en wie weet groeit er zo nog meer belangstelling; of zoals eerder eens is getipt, een lidmaatschap c.q. abonnement op valkhofnieuws is als geschenk eveneens de moeite waard !

Rest ons, U met deze uitgave weer veel leesplezier te wensen en ...

WIJ BLIJVEN OP DE BRES VOOR ONS VALKHOF ! !

HET BESTUUR.

Op zondag 17 september 1944, een schitterende dag, werden Noord Brabant en Gelderland volkomen onverwachts geconfronteerd met de grootste luchtlandingsoperatie aller tijden. Geallieerde parachutisten, deel uitmakend van de Amerikaanse 82ste en 101ste luchtlandingsdivisie, landden in groten getale in de nabijheid van Son, Veghel, Grave, Nijmegen en Arnhem. Doel van deze stoutmoedige operatie was de verovering van een reeks bruggen [Markt], opdat het Engelse tweede leger, dat nog in België stond, zou kunnen doorstoten naar het IJsselmeer [Garden]. De voornaamste oogmerken van dit aan het brein van veldmaarschalk Montgomery ontsproten plan waren het afsnijden van de in westelijk Nederland gelegerde Duitse troepen van het "Reich", het omgaan van de tot de omgeving van Kleef lopende Siegfriedlinie en dusdoende het plaatsnemen van een snelle doorstoot in de richting van het Roergebied. Hoewel het geallieerde oppercommando terdege besepte, dat aan deze onderneming talrijke risico's kleefden, meende men deze te moeten aanvaarden, omdat zij de mogelijkheid in zich had tot een versneld einde van de oorlog.

Die zondagmiddag, een paar minuten over één, zetten de eerste parachutisten, behorend tot de 82ste U.S. luchtlandingsdivisie onder leiding van Brigade-generaal James Gavin - de prins der parachutisten - in de omgeving van Groesbeek voet op Gelderse bodem. Vooreerst moesten deze eenheden, het 505- en 508ste regiment, de heuvels tussen Nijmegen en Groes-

beek in handen zien te krijgen. De geallieerde bevelhebbers achtten namelijk de verovering van dit gebied van het uiterste belang, vanwege een mogelijke Duitse tegenaanval vanuit het Reichswald. Deze taak leverde weinig problemen op: Groesbeek, Berg en Dal en omgeving werden betrekkelijk snel door de bevrijding brengende Amerikanen ingenomen. Het eerste aanvalsdoel was bereikt!

Helaas: de successen van die zeventiende september kregen voorlopig nog geen vervolg. Tot twee maal toe poogden de airborne's de uitermate belangrijke Waalbrug te overmeesteren, doch onverwacht felle tegenstand van Duitse zijde deed deze vanuit het zuiden en oosten ondernomen aanvallen mislukken. Een zelfde lot onderging een met behulp van tanks en infanterie op 19 september uitgevoerde gecombineerde Anglo-Amerikaanse doorstootpoging, nadat het uit Brabant naderende tweede Britse leger eindelijk contact had gemaakt met de U.S. para's bij Nijmegen. De voornaamste tegenslagen werden teweeggebracht door de snelle wijze waarop de Duitsers hadden gereageerd op de wijd verspreide en voor hen onverwacht gekomen luchtlandingsoperaties van de tegenstander; een reactie die grotendeels bestond uit het dirigeren van eenheden van voornamelijk de in de regio Arnhem gestationeerde 10de SS-divisie ["Fruntsberg"] naar het zo belangrijke "Brucker kopf Nimwegen".

Het mislukken van de geallieerde aanvallen bood de Duitsers de mogelijkheid hun posities in de directe omgeving van de Waalbrug verder te consolideren. De uit barricaden, kanonnen en handvuurwapens bestaande verdediging rondom het Valkhof, het Hunnerpark en he

Keizer Lodewijkplein [nu Trajanusplein] - de centrale weerstandsstelling die de toegang tot de Waalbrug beheerste [zie kaart] - werd alsmear verder versterkt. Een der barricaden bevond zich in de Burchtstraat bij de ingang van Peek en Cloppenburg; andere lagen op de hoeken die de Gerard Noodtstraat en de Oranjesingel maakten met de St.Jorisstraat. Duits geschut stond ondermeer opgesteld in het Hunnepark en op het Keizer Lodewijkplein. Bovendien waren van Duitse zijde, reeds vanaf de avond van de 18e september, op grote schaal huizen in brand gestoken. Een cirkel van vuur leek rondom de oprit naar de Waalbrug te zijn gelegd; een wrede maatregel ten opzichte van de Nijmeegse burgerbevolking, die het toch al zo zwaar te verduren had gehad.

Het Valkhof, gelegen als een natuurlijke citadel boven de Waal, vormde een voor de hand liggend onderdeel in het Duitse verdedigingscomplex, niettegenstaande het feit, dat deze oude stelling oorspronkelijk gedacht was als reduit voor de verdediging bij een vijandelijke naderingspoging van de kant van de Waal. Ten oosten van de Karolingische kapel bevond zich een kleine gevechtsofstelling [8½ x 7½ m met 1 meter bovendeckking]: namelijk een dubbele kanonkazemat met schootsvelden naar het noorden en oosten. Een soortgelijke versterking voor mitrailleurs, die opgesteld was ten noorden van het viaduct Kelfkensbos-Voerweg en die deze weg in oostelijke richting moest bestrijken, dekte de eerste kazemat in de rug. Bovendien lagen er allerlei veldversterkingen, waaronder prikkeldraadversperringen, loopgraven en wapenopstellingen, ten behoeve van een 'rondom'-verdediging. Voorts hadden de verdedigers het aan de zuid-westzijde gelegen Rooms-

Katholieke verenigingsgebouw Unitas en het naburige gebouw van Gemeentewerken geblinddeerd. Beide complexen konden als schuilgelegenheden dienen. De bij het dichtmetselen opengelaten schietgaten waren voor mitrailleuropstellingen bedoeld. Aan de Voerweg, langs de zuidzijde, had een aantal huizen hetzelfde lot ondergaan, bij welke panden zich tevens een antitankgracht bevond.

In de nacht van de 19de op de 20ste september, toen de Nijmeegse binnenstad op een reusachtige vuurzee leek en het Valkhof, Hunkerpark en Keizer Lodewijkplein onophoudelijk werden bestookt van geallieerde zijde, besloten de Anglo-Amerikaanse bevelhebbers tot een hernieuwd offensief. Alles moest immers geprobeerd worden tot ontzet van de bij Arnhem en Oosterbeek vechtende Britten. Een tweeledig plan werd ontworpen, waarbij enerzijds parachutisten van het 504de regiment luchtlandingstroepen de Waal zouden oversteken om de ook in Duitse handen zijnde spoorbrug, alsmede de verkeersbrug vanuit het noorden aan te vallen. Anderzijds moest infanterie, gesteund door tanks, het Duitse front ten zuiden van de rivier oprollen. Hierbij zou het 1ste bataljon van de Engelse Grenadier-Guards het Valkhof attaqueren, niet alleen vanuit het zuiden, maar tevens vanuit het westen, vanwaar, naar men aannam, de Duitsers geen aanval verwachtten. Inname van het oude bolwerk kon immers een geschikte uitvalsbasis opleveren voor een aanval op de verkeersbrug zelf. Vóór dit echter zou kunnen geschieden, diende eerst de nabije omgeving van het Valkhof onder directe geallieerde controle te zijn. Men kwam overeen een aanval daartoe in de morgenuren te ondernemen.

Rond half zes in de ochtend van de 20ste september verzamelde zich het 1ste Grenadier-Guards bataljon op het Julianaplein voor de aanval. Drie motorcompagnieën waren hiervoor beschikbaar: de Kings [1ste compagnie Kapitein V. Gibbs; de 2de compagnie Kapitein the duke of Ruthland en de 4de compagnie Majoor H. Stanley]. Tanks en zware mitrailleurs waren als extra versterking toegevoegd.

Onder voortdurend zwaar geallieerd vuur op de Duitse stellingen bij de Waalbrug, begon de 4de compagnie om 8.30 uur de opmars. Ofschoon er hier en daar met Duitse weerstand afgerekend moest worden, schoot men goed op: rond 10.30 was het gebied rond Mariënborg in handen der Britten. Vervolgens brak de 2de compagnie door, die om 12.30 uur op twee plaatsen de Burchtstraat bereikte. Een half uur later namen de Kings de aanval over; een rookgordijn en de nodige artilleriesteun verschaften hen daartoe de nodige dekking. Rond 14.00 uur vielen het hoofdbureau van politie en het klooster van Hallo aan de Lindenberg in hun handen. De zuivering van het gebied tussen Burchtstraat, Grotestraat en Waalkade leverde, ondanks de omstandigheid dat er gevechten moest worden temidden van talrijke nauwe straten, niet al te veel moeilijkheden op. Aldus hadden de Engelsen de gewenste uitgangsstelling ter verovering van het Valkhof bereikt.

Om 15.30 uur begon de hoofdaanval. Om het verrassingsmoment zo lang mogelijk te behouden, daalden de Kings, nu versterkt met een peloton van de 2de compagnie onder luitenant Dawson en een sectie mitrailleurs, zonder geallieerd dekkingsvuur, de Lindenberg af. Door deze tactiek slaagden zij erin op 15 yards van de Duitse posities aan de westelijke zijde

van het Valkhof te komen, zonder dat ze door de vijand opgemerkt werden. De verrassing was dermate groot dat de Britten zich, vrijwel zonder moeite, met draadscharen een toegang hadden kunnen verschaffen tot de versterkte heuvel. Eenmaal in de loopgraven werd het een uitermate hevig man-tegen-man gevecht.

In het gevechtsverslag van de Grenadier-Guards wordt deze actie dan ook niet voor niets gekarakteriseerd als: "fast and furious". De SS-pantsergrenadiers verweerden zich verwoed tegen de aanstormende Britten, die hun tegenstanders trachtten uit te schakelen met geweervuur, spijkerbajonetten en kolven. Duitsers renden in alle richtingen; sommigen gaven zich over, anderen poogden te ontsnappen. Ongeveer een dertigtal verdedigers werd gevangen genomen en verscheidenen werden gedood of gewond. Het was in dit krijgsgewoel dat de commandant van de Kings compagnie, Kapitein Gibbs, eensklaps door een fataal schot uit een Schmeisser, een Duits machinepistool, sneuvelde. Luitenant Dawson nam onmiddellijk zijn taken over en leidde de groep naar de oostelijke kant van het nu op een maanlandschap lijkend Valkhof. Enige minuten later, rond 17.00 uur, was de gehele heuvel in Engelse handen en kon vuur worden uitgebracht op de directe omgeving van de Waalbrug. Evenzeer waren om 15.30 uur ook andere geallieerde eenheden in de aanval gegaan: Hunnerpark en verkeersbrug vielen ondanks hevig Duits verzet vrij spoedig in geallieerde handen. Omstreeks 19.15 uur maakten de eerste Britse tanks op de noordelijke waaloever contact met Amerikaanse parachutisten, die eerder op de dag bij een stoutmoedige actie de Waal waren overgestoken.

De bevrjders eindelijk gearriveerd !!

Sporen van de strijd in de nabijheid van het Valkhof

De toegangsweg naar Arnhem lag, helaas te laat, open.

Het is opmerkelijk, dat in de bij het Gemeente-archief Nijmegen berustende documenten betreffende de strijd om de Waalbrug een nogal verschillend beeld wordt gegeven van de betekenis van het Valkhof voor de Duitse defensie. Sommige ooggetuigen zien de heuvel als een versterking van de eerste orde, terwijl anderen stellen, dat het Valkhof voor de Duitse verdediging slechts een uitermate gering belang had. Ofschoon wij zeker niet de verwachting hebben in deze kwestie het laatste woord te kunnen spreken, menen wij wel enig inzicht in deze problematiek te kunnen bieden. Volgens Duitse en Nederlandse bronnen was het Valkhof bij de Engelse aanval op de 20ste september onderbezet. Naar verluidt zou de bezetting uit ongeveer vijftig man bestaan hebben; een gering getal voor een dergelijk complex. Dit was waarschijnlijk te wijten aan de omstandigheid, dat de Duitsers een aanval vanuit het westen op de omgeving van de grote Waalbrug niet verwachtten en daarom hun strijdkrachten voornamelijk geconcentreerd hadden rond het Keizer Lodewijkplein, dat ook het voornaamste doel van de geallieerde aanvallen in de voorafgaande dagen was geweest, hetgeet evenzeer spreekt uit de lokalisering van het Duitse geschut [zie kaart]. Het Valkhof echter afdoen als een nauwelijks belangrijk militair object gaat evenwel te ver. De ligging van de heuvel in de directe omgeving en op schootsafstand van de Waalbrug maakt dit zeer ongeloofwaardig. De conclusie dringt zich dan ook op, dat de Engelse aanval voor de Duitsers inderdaad dermate verrassend is geweest, dat aan hergroepering van de Duitse troepen niet meer te denken viel.

Hans v.Koningsbrugge

Ferdinand v.Hemmen

met dank aan Dhr.N.A.de Groot voor de welwillende
permissie tot het gebruik van een kaart en foto uit
zijn boek: " ALS STERREN VAN DE HEMEL " De oorlog in
het Rijk van Nijmegen - 1944.

*****
*****
*****

Sporen van de strijd op het Valkhof

Letterlijk overgenomen tekst van een naar
het Valkhof "uitgeschoten" pamflet, op
20 september 1944 .

SOLDATEN DES DEUTSCHEN REICHES !

Euer Widerstand gegen unsere vielfache
Oberlegenheit war heldenmutig.

WIEDERSTAND IST ABER NUTZLOS !

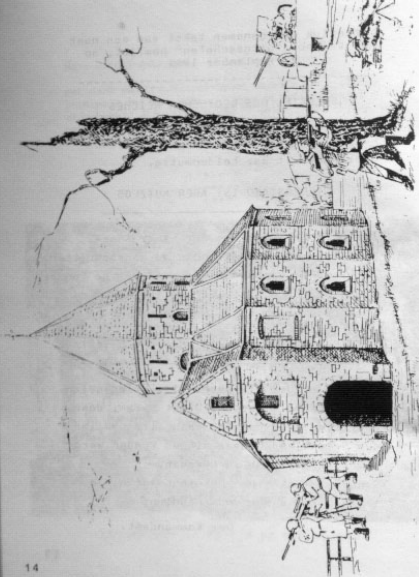
Ihr befindet euch wie auf einer Insel.
Alle Wege zum Heimatland sind abgeschnitten.
Luftlandetruppen unde einge gewaltige Panzer-
armee hat euch omstellt und ihr könnt
ihren Vormarsch nicht mehr hindern.

ERGEBT EUCH SOFORT !

und ihr werdet als ehrenvolle kriegsgefan-
gene behandelt werden. Denkt daran, dass
der Krieg bald vorüber sein wird und ihr
den Heimatland besser dienen können werdet
Lebendig, als Tot in Nijmegen.
Sendet sofort einen Unterhändler mit einer
weissen Fahne zur Uderhändlung !

Der Kommandant.

DEZE KEPEL..., DIE VERGEET IK NOOIT MEER !

Juni 1985. Op het valkhof slenteren wandelaars over de met stenen belegde paden, die doelloos rondbuigen in het park.

Twee mannen gaan de oude kapel binnen, de enige ruimte die ons van de vroegere burcht overbleef. Het zijn engelsen zo te horen. Ze kijken rond en vallen tussen de andere bezoekers eigenlijk niet op. Maar als zij in gesprek raken met de man achter bij het boekenstalletje, blijkt er toch iets bijzonders met hen aan de hand.

"Ja, wij komen uit Engeland; voor hem is het de tweede keer dat hij hier is !" Dan zegt de ander: "Ja, die eerste keer was wel onder hele vreemde omstandigheden, in 1944.. misschien zegt U dat iets ! Ik was toen ook hier, als soldaat, ingedeeld bij de Kings-compagny en we hadden tot taak dit park hier vanuit die kuil (Lindenbergt) te besluipen... omdat de amerikanen voor het plein (Kelfkens bos) en bij het park (bij Belvedere) waren vastgelopen.

Weet U, je word ingedeeld, krijgt een opdracht en dan maar hopen het er levend af te brengen ! Het ging zo; met de anderen kroop ik door de struiken langs de helling naar boven terwijl de amerikanen vanuit hun positie alle aandacht van de Duitsers probeerden te trekken. Boven gekomen zag ik deze kapel en ging, gedekt door een collega, voorzichtig naar binnen. Tot mijn grote verbazing stonden er twee, al wat oudere Duitsers, met de handen omhoog bij een nog smeulend houtvuurtje. Vermoedelijk waren zij aan het koken geweest, want er stond ook nog

een pan aan hun voeten. Ik begon de mannen op wapens te doorzoeken en dacht er intussen over wat er met de twee kerels moest gebeuren. Op dat moment klonk er een enorme knal buiten...mijn ogen draaiden onmiddellijk naar deze uitgang en zagen de dekkingsman langzaam voorover vallen.. Meteen kwam mij een droom in gedachte van enkele dagen tevoren. Ik had er eerder geen aandacht aan geschonken, want na elk gedonder had je nachtmerries; maar deze droom was toch wel heel vreemd. Het was zo: Ik holde met mijn gun in de hand naar een rond zwart gebouw terwijl er om me heen volop geschoten werd. Onderhand hoorde ik duidelijk iemand zeggen: - je moet binnen even wachten - ; er volgde een enorme knal... en ik was wakker....

Begrijpt U waarom die droom plotseling in mijn gedachte opdook ? Ik heb even gewacht, kón ook niet anders met twee gevangenen bij me... Toen er hulp kwam was het gehele park na felle gevechten al praktisch in onze handen.

En nu, na veertig jaar sta ik voor de tweede keer op deze plaats... waar we nu staan, stonden mijn voeten toen ook...en net was er weer een dreun, maar nu hier in mijn hoofd ! Kijk, in de raamnis aan de overkant hangt een ingelijste tekst; daar stond iemand bij ons die zo vriendelijk was deze in het engels te vertalen. Daar hoor ik dan dat deze kapel al meer dan duizend jaar geleden werd toegewijd aan de heilige Nicolaas en dat zijn feestdag in de orthodoxe kerk gevierd wordt op 9 mei... Dat is toch niets bijzonders zult U zeggen, maar, nu komt het; mijn voornaam is "Nicholas" en ik begrijp nu ook waarom mijn

goede moeder mij deze naam gaf; 9 mei heeft zij mij op de wereld gebracht ! Haar ouders kwamen uit oost-europa en Mam was gelovig, al sprak ze er met ons weinig over. Wat is het resultaat ? Mijn hele leven heb ik gehold meneer, geld bij elkaar graaien voor wat luxe en comfort, zo is het toch ? In heel west-europa viert het materialisme toch hoogtij, we denken toch alleen maar aan gezelligheid, lol, auto of motorfiets...

Maar als kind zat ik maar mooi met die naam ! Elk jaar rond kerstmis werd er volop gepest ! Dan was het Santa Claus voor en na; daarom had ik een hekel aan die naam en kwam de persoon erachter bij mij over als een pias, een soort kabouter, een nevelige figuur...

En nu sta je na het horen van die tekst voor de ikoon, plotseling trekken mistflarden weg en zie ik een mens die mij aankijkt !

Bestaat er dan naast ons nog iets anders, vanwaar wij af en toe een seintje krijgen, omdat onze paden doelloos draaien rond egoïsme en eigenbelang ?

Ik ben een nuchter mens meneer, maar is dit allemaal nog wel toeval ?

My goodness, dit reisje heeft me behoorlijk aan het denken gezet.....en deze kapel, die vergeet ik nooit meer....

Hein van Brienem.

Dit verhaal uit "twaalf valkhoverhalen", berust op een ware gebeurtenis en werd opgetekend na een gesprek in de Valkhofkapel.

*****

*****

*

DE HERDENKING IN DE PANTALEONSKERK TE
KEULEN, OP ZATERDAG 31 AUGUSTUS 1985.

Zonder overdrijving, kan dit verslag beginnen met: "Het was buiten verwachting".

Inderdaad, deze historische gebeurtenis werd een mijlpaal in de geschiedenis van de valkhovereniging.

De Pantaleonskerk was geheel gevuld met belangstellende Nederlanders en Duitsers, terwijl een vriendelijke zomerzon door de ramen straalde.

Alleen reeds door de muzikale verzorging was het een onvergetelijke plechtigheid. Het voortreffelijk zingende St. Josefkoor onder leiding van Maarten Dongelmans en de begeleiding door vier koperblazers en het kerkorgel oogsten grote waardering en de klanken zullen nog lang in herinnering blijven.

De toespraak van de oud-loco-burgemeester A.H. Hubers, die begon met een beschrijving van keizerin Theophanu's leven, maakte op alle aanwezigen diepe indruk. De tekst, in het Nederlands gesproken, was in de Duitse taal afgedrukt en aan Duitse gasten uitgedeeld. Wij meenden U deze toespraak niet te mogen onthouden en hebben daarom het geheel in dit boekje opgenomen.

Een oorkonde, ontworpen door de heer Johan Hendriks en van tekst voorzien door de redactie van Valkhofnieuws, werd voorgelezen

in het Nederlands door Michiel Koopman en in even perfect Duits door Michaël Stoelingsa, beiden uit Nijmegen. Deze oorkonde werd daarna tussen de beide, bloemendragende meisejes Anne Marie Koopman en Ingrid Kruse, naar de graftombe van keizerin Theophanu gebracht.

De passende tekst van het "Theophanulied", op melodie gezet van het bekende Engelse kerstlied: "Once in Royal David's City" werd zoals reeds gezegd, indrukwekkend gezongen.

De begroeting, enthousiast door Pastoor Bergmann mede gepland, kon onverwachts niet doorgaan; hij werd op de voorafgaande avond ziek en moest met spoed worden opgenomen in het ziekenhuis voor operatief ingrijpen. De daardoor ontstane pastorale problemen, waren tijdens ons bezoek nog niet geheel opgelost. Vanzelfsprekend hadden alle aanwezigen hier begrip voor.

Nadrukkelijk willen wij de met ons aanwezige groep uit Kleef vernoemen en in het bijzonder pastoor Leihnung; zijn kennis van zaken kwam regelmatig zo goed van pas, vooral bij de rondleiding door de Romaanse kerken. Wij zullen in de toekomst zeker meer van hem horen.

De gehele plechtigheid, waarvoor ook de Keulse pers belangstellend toonde, is op video-band opgenomen. Wij hopen U tijdens de eerstvolgende jaarvergadering, een hier van onderhanden-zijnde reportage te kunnen laten zien.

Na een duidelijke uiteenzetting over allerlei wetenswaardigheden van de Keulse Dom door de heer P. de Leeuw, konden de deel

nemers van de groep "DOM EN MUSEUM" elk hun gang gaan en de reacties, te beluisteren tijdens de terugreis, waren zeer positief.

Wie gekozen had voor rondleiding in de "ROMAANSE KERKEN" had nog meer kans[en heeft die ook benut] om verbaasd te staan over wat in Keulen allemaal wel en hier bij ons allemaal niet kan ! Zeker is, dat het Keulse stadsbestuur veel zakelijkheid en durf heeft getoond om, naast meerdere historische gebouwen, maar liefst twaalf romaanse kerken te herstellen ! Het resultaat ?....honderd-duizenden bezoekers reeds in het eerste half-jaar !...

In onze stad brengt men ongestraft de laatste fragmenten van de oude burcht naar de stortplaats ! Zij die zich deskundigen noemen buigen zich met gefronste wenkbrouwen en zorgelijke rimpels in het voorhoofd over het verzoek van de Valkhofvereniging om een deurtje in de kapel...!

Dat steeds meer stadgenoten inzien welke mogelijkheden alleen al op het Valkhof te realiseren zijn, bewijzen de tientallen die zich als lid hebben laten inschrijven; let wel, in één week tijds !

Tenslotte danken wij alle medewerkers, die deze dag mede tot een succes maakten. Allen, van klein tot groot, van jong tot oud, het is niet vergeefs geweest ! Onthoudt wat op de valkhofsticker staat:

GEWOON BLIJVEN MEEDOEN !

Voldaan en met hernieuwde moed kunnen wij zeggen: "HET WAS BUITEN VERWACHTING!"

Hein van Brienem.

* * * *

DE VALKHOFKAPEL ALS VREDESSYMBOL !

Negen mei jl.,vond in het kader van de veertig jaar geleden overeengekomen wapenstilstand, een Eucharistie-viering plaats in de Valkhofkapel. Deze merkwaardige datum, verborg in zich drie herdenkingen: de wapenstilstand, de inval in de Nederlanden enkele jaren eerder en het orthodox feest van de H.Nicolaas.

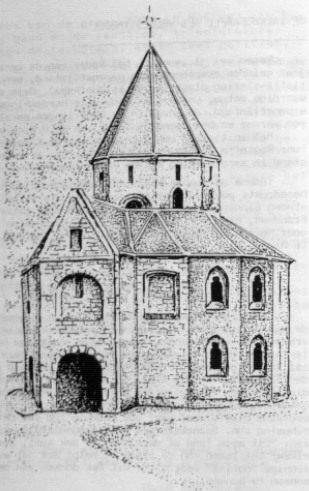
Het initiatief was uitgegaan van de Kleefse pastoor Roeloffs (Maria Himmelfahrtskirche) en kwam tot stand in samenwerking met de Valkhofvereniging.

Tijdens de sobere maar indrukwekkende plechtigheden benadrukte pastoor Roeloffs de banden die de beide steden binden en noemde hierbij de nijmeegse pater Titus Brandsma, die in Kleef in de gevangenis verbleef, voor hij zijn martelgang beëindigde in het beruchte kanton te Dachau.

"Met een schuld beladen die nooit meer is goed te maken en die altijd op ieder van ons zal blijven drukken, vragen wij U na veertig jaren opnieuw nederig om Uw vertrouwen..."

Tijdens de viering die in concelebratie geschiedde met de eveneens Kleefse pastoor Leihnung werd een vredestekst voorgelezen, waarna alle aanwezige Nederlanders en Duitsers elkaar de hand reikten. Deze tekst zal in de toekomst in brons gegoten aan de wand worden aangebracht. Deze kapel, die al zoveel mensoorwaardige oorlogen over zich zag komen, doch zelf, hoewel gekwetst, tussen de vele slachtoffers van het geweld, overeind bleef, moet voor ons in deze tijd een waarschuwing zijn. Bezoekers uit alle landen zullen er lezen: "Uit welk land of werelddeel U ook komt, geeft elkaar het teken van de vrede en helpt mee het waanzinnige "oorlog" voor altijd uit het denken van de mensen te bannen....."

* * *

U, BEZOEKER VAN DEZE KAPEL,
STA EVEN STIL !!
DENK EEN MOMENT AAN DE VELEN DIE HIER
IN DE DIRECTE OMGEVING, TE VROEG
EEN GRUWELIJKE DOOR STIERVEN...
SLACHTOFFERS VAN BRUTAAL OORLOGSGEWELD !
ONTSTAAN UIT OPHITSING EN ONWIL TOT
GERECHTIGHEID !
UIT WELK LAND OF WERELDDEEL
U OOK KOMT, GEEFT ELKAAR
"HET TEKEN VAN DE VREDE"
EN HELPT MEE, VOOR ALTIJD HET
WAANZINNIGE MIDDEL "OORLOG" UIT
HET DENKEN VAN MENSEN TE BANNEN.
DE HEILIGE BISSCHOP NICOLAAS, AAN WIE
EENS DEZE KAPEL WERD TOEGEWIJD
KAN ONS HIERBIJ INSPIREREN.
ZIJN LIEFDE VOOR MEDEMENSEN,
HET BEGRIJPEN VAN HUN MOEILIKHEDEN,
DE SPONTANE HULP IN NODEN,
HET BEREID ZIJN TOT LUISTEREN EN
DE LEGENDARISCHE GOEDHEID, KUNNEN
WEGWIJZERS ZIJN NAAR EEN
RECHTVAARDIGE VREDE. . . . .

Wederom zijn er dit jaar vier concerten in de Sint-Nicolaaskapel op het Valkhof gegeven. Op de programma's prijken, zoals aangekondigd, werken van Bach en Händel, de twee grootmeesters uit de barok die in 1985 zo uitbundig worden herdacht.

Toch is dit seizoen anders verlopen dan ik U in Valkhofnieuws (VII, 2, p. 44) eerder mededeelde. Allereerst vond het optreden op 23 juni van het vocaal dubbelkwartet 'I Pipistrelli' geen doorgang. Uiteindelijk oordeelden de leden van dit gezelschap (zo'n dertig vocalisten en instrumentalisten) de kapel toch te klein voor de uitvoering van de Bach-cantate BWV 39. Wel te begrijpen natuurlijk. Zolang de galerij boven niet bij de ruimte getrokken wordt, zal het maximum aan executanten de twintig nauwelijks mogen overschrijden. (De cantate 'Brich dem Hungrigen dein Brot' wordt dit najaar overigens toch nog uitgevoerd: in de Lutherse kerk aan de Daalseweg op 6 oktober; in de Hervormde kerk te Groesbeek op 13 oktober.)

Omdat het eerste concert uitviel, opende ons seizoen dus met het optreden van Dirk Luymes (klavecimbel) en Germain Craighton (blokfluit) op 28 juli. Volgens de opmerkingen die ik links en rechts opving - door verblijf in het buitenland kon ik de uitvoering niet bijwonen - was dit concert rondom Bach en Händel muzikaal geslaagd maar slecht bezocht. Hetzelfde gold voor het recital van Pip van Steen, die, vanwege een blessure van gitarist Jan van Schaik, met een drietal fluiten zelf het programma van 18 augustus moest verzorgen.

Dat deze teleurstellende opkomst van het publiek eerder aan onwetendheid dan aan ongeïnteresseerdheid te wijten was, bleek tijdens het extra-concert van 25 augustus en de slotuitvoering van 8 september. Deze concerten haalden, in tegenstelling tot hun voorgangers, de krant wél. Beide keren zorgde voor-publiciteit voor een optimale bezetting van de stoelen.

Het concert van 25 augustus werd gegeven door het ad hoc ensemble dat in 1983 al eens eerder op het Valkhof musiceerde. Vooral de sopraan Ingrid van Ree oogstte grote lof met haar frisse en spontane vertolking van een viertal Engelse canzonetta's van Haydn. Ook de overige musici (Marjan Lucas, dwarsfluit, Marjan van Randeraat, violoncello, en ondergetekende, spinet) ondervonden veel waardering.

Het slotconcert op 8 september bleef in kwaliteit helaas wat achter bij het niveau van de eerdere matineeën. Het vocaal ensemble 'Groenewoud' hoorden we in 1983 en 1984 indrukwekkender bezig. Maar ja, het is en blijft 'live' wat er in de kapel gebeurt. Bovendien, het ongedwongen sfeertje, dat onze concerten zo kenmerkt, kan wel tegen wat plaagstootjes.

Tot slot wil ik hier nog opmerken dat het in feite een verwerpelijke zaak is dat de Sint-Nicolaaskapel alleen in de zomerdag te gebruiken is voor muziekuitvoeringen en andere manifestaties.

Wordt het zo langzamerhand niet tijd voor het aanbrengen van voorzieningen die de talloze belangstellenden in staat stellen zomer en winter van het oudste gebouw van Nijmegen gebruik te maken?

Maarten J.M. Dongelmans

Peter de Heynoe richt zijn "silver bow" op de franse commandant

DOELBEWUST EN TREFZEKER !

Bijgaande tekening beeld een waarheidsgetrouwe gebeurtenis uit die in de veertiende eeuw plaats vond op The Isle of Wight, onder de zuidkust van Engeland gelegen.

In die onrustige eeuwen vielen franse en engelse heerszuchtige individuen en hun in alle opzichten gretige aanhang, om beurten elkanders land binnen. De plunderingen, brandschattingen en alle wangedragingen die daar vrijwel altijd bijhoren, maakten telkens de veelal arme burgerbevolking aan weerszijde van het kanaal, tot betreurenswaardige slachtoffers. Zo is The Isle of Wight diverse malen het jammerlijke toneel geweest van de franse invallen, die dan óók van die kant als vergelding werden aangemerkt.

De hedendaagse tourist kan vanuit de kustplaats Lymington met de veerboot in ca. 40 minuten naar Yarmouth, op het eiland gelegen, oversteken. Men kan de auto meenemen of laten staan als de kosten te hoog gevonden worden en in dat geval kan men de dubbeldeksbus nemen, die je door een mooie streek over onvoorstelbaar smalle wegen naar het oude stadje Newport wiegt.

Newport, midden op het eiland gelegen, is ontstaan door de nabijheid van Carisbrooke Castle en is geleidelijk uitgegroeid aan de voet van de burcht. Hoewel de afstand tussen Newport en de burcht circa 2 km. is, zal de klim wel een half uur inspanning vergen, die echter ruimschoots wordt beloond bij aankomst terwijl U in gespannen tijden zeker reed tegen de hellingen klimmend was ontdekt.

Tijdens de klim naar de burcht en ten slotte het lange pad volgend gescheiden van de hoge walmuren door een diepe gracht, is er voor de verdedigers van de burcht voldoende de tijd om te reageren op alarmsignaal.

Toen dan ook in augustus van het jaar 1377, de franse commandant voor de zoveelste morgen op rij het terrein ging verkennen, werd hij evenzovele malen gezien door de architect Peter de Heynoe, vanuit diens werk-kamer. De franse troepen lagen onderaan de heuvel in het stadje Newport en Sir Hugh Tyrrel, de toenmalige bewoner van de burcht en broodheer van genoemde architect vermoedde franse aanvalsplannen. Nu was Peter de Heynoe bekend als een der beste kruisboogschutters met zijn beruchte "Silver bow". Hij vroeg en kreeg van Sir Hugh Tyrrel toestemming om met zijn silver bow een schot af te geven op de commandant te paard. Hij koos positie achter een "loop-hole" in de westwal en hij wachtte daar tot de ruiter binnen schootsafstand voorbij kwam. Het moment werd met zorg gekozen en de franse commandant werd neergeschoten. Deze tegenslag voor de franse belegeraars kwam hard aan en na onderling beraad en met een bedongen afkoopsom van éénuizend mark [toen ca.£.667.] trokken de troepen zich terug en was voor de bewoners van Newport en de overigen eilandbewoners, de rust weer terug en de terreur weer eens over.

Bij het maken van een vergelijking kun je slechts concluderen, dat de oorlogshandelingen van toen evenzo [passerend in die tijd] afschuwwekkend waren als in onze dagen.

Het enige bruikbare en aanvaardbare element uit deze strijd is voor ons, de vasthoudende overtuiging van een goede zaak en de doelbewuste verdediging daarvan.

Onze pijlen zijn niet dodelijk, zelfs niet mentaal-dodelijk en ze zijn van eerlijke makelij ze blijven bruikbaar en moeten helaas vaker worden afgeschoten op een vijand die veinst goede bedoelingen te hebben met ons erfgoed.

De denkbeeldige strijders sluiten zich in steeds grotere getalen aaneen als verdedigers van ons Valkhof en leveren daarmee het beste bewijs dat Nijmegen, de Valkhofburcht op verantwoorde wijze weer terug moet hebben, daardoor een cultuur-historisch trekpleister moet groeien voor Nederland en de wijde omgeving; Nijmegen oorsprong moet weer toonbaar zijn in het hart van de oudste stad in deze omtrek.

WAAR DIT TOE DIENT ??

Wie zal zich in onze dagen niet druk maken om Nijmegen op te krikken uit economische teruggang, uit werkloosheid en sociale nood

Wie beseft nog steeds niet, dat onze stad zo toeristisch aantrekkelijk is dat het toerisme meer dan verdubbeld kan worden en wellicht twintig feestweken over de stad kan uitspreiden ?

Zoveel jaren na de laatste dodelijke gevechten op het Valkhof, behoren we ons toch als beschaafde en verantwoordelijke mensen af vragen of wij als TOTAAL GEMEENTE, niet wat beter zouden kunnen samenpannen. Iedereen mag toch zien waar Nijmegen vandaan komt !!

Daan even een licht op de mogelijkheden,

die de Valkhofkapel reeds biedt en méér bieden kan, als onze goede bedoelingen worden bekrachtigd met slechts toestemming van gemeentebestuurders.

Wanneer de kapel op het Valkhof winter en zomer door ons wordt opengesteld halen we [dus ook voor Nijmegen] minstens honderdduizend bezoekers binnen. Dit openstellen zal een feit kunnen worden, als men ons toestaat met eigen middelen EN OP VERANTWOORDE WIJZE, de, wat wij noemen, kleine aanbouw te realiseren. Die functionele ruimte biedt mogelijkheden, welke we even op rij zetten.

Het gehele jaar open, doordat een temperatuurregeling kan worden aangebracht.

Meer gebruik van de kapel voor concerten [kerst/nieuwjaar], trouwerij, recepties, culturele kringbijeekkomsten en voorzieningen voor de vele tourists, als daar behoren te zijn toilet en waterkraan terwijl de bovenbouw een permanente expositieruimte biedt en aan de vereniging vergader- en opslagruimte biedt.

Ook is dan de bovengalerij op verantwoorde wijze bruikbaar.

Het Valkhof zal voortaan een plaats moeten zijn van vrede en overleg tussen al diegenen die onze stad een warm hart toedragen.

Theo Verweij.

***

TOESPRAAK DOOR DE HEER A.H. HUBERS, BIJ GELEGENHEID VAN ONS BEZOEK AAN DE PANTALEONSKERK TE KEULEN EN DE ALDAAR GEBRACHTE BLOEMENHULDE BIJ HET GRAF VAN KEIZERIN THEOPHANU.

.....

Dames en Heren,

THEOPHANU ! Haar naam betekent "Gods afstraling".

Moet U zich eens indenken, ruim 1000 jaar geleden, moet een gelukkig en godsdienstig ouderpaar - een keizerpaar - zó opgetogen geweest zijn over de geboorte van een dochter, dat haar de naam Theophanu - Gods afstraling - gegeven werd. Als dit keizerpaar zich op dat moment al realiseerde, dat de kleine Theophanu later, door haar leven en door haar daden - ook nu aan ons nog - laat zien, dat Gods afstraling nog lang niet verbleekt is.

Keizerin Theophanu - historisch naar de achtergrond geschoven door de scheuring in de kerk in de elfde eeuw - maar niet zover in de vergeethoek gedrukt, dat niet plotseling de figuur Theophanu opnieuw gestalte zou kunnen krijgen.

Theophanu, uitgehuwelijkt aan Otto II, kwam uit het Byzantijnse Rijk, een deel van de wereld in het Oosten, waar beschaving in hoog aanzien stond, er reële beschaving was, zulks in tegenstelling met het toch in die tijd onbeschaafde westelijk gedeelte van Europa.

Je kunt je in deze tijd amper voorstellen hoe, toenmalig ook door keizer en edelen geleefd werd, maar ja, als onze aardbol er over 1000 jaar nog is, zegt men misschien, terugblikkend in de historie en onze "rommel" opgravend, hoe kan men in 1985 zó geleefd hebben !!!!!

Theophanu, die de beschaving bracht. Hiervan getuigen ná 1000 jaren nog talloze monumenten.

Eén daarvan en dat is praktisch zeker, is de Valkhofkapel te Nijmegen en het andere monument, waaraan keizerin Theophanu het grootste aandeel had ná aartsbisschop Bruno, is de kerk waarin wij ons nu bevinden, de St. Pantaleon in Keulen.

Nijmegen, waar zij graag verbleef, waar zij van hield, waar zij in de Valkhofburcht haar kind ter wereld wilde brengen en waar zij stierf, 35 jaar oud; en Keulen, waar zij vaak was en ook begraven werd en waarschiplijk ook wilde worden in deze, mede door haar tot stand gekomen prachtige kerk, die samen met de overige romaanse kerken in Keulen 40 jaar ná hun verwoesting in de oorlog, in oude stijl weer opgebouwd zijn!

En bij deze ontmoeting Keulen/Nijmegen is Theophanu's grafombe het centrale punt.

Keulen-Nijmegen. Twee steden met 'n grote historie; niet alleen wat ouderdom betreft, maar ook door de banden waarmee Keulen en Nijmegen aaneen gesmeed werden. Denken wij maar aan het aartsbisdom Keulen, waar Nijmegen eeuwen toe behoorde. Denken wij maar aan Waal en Rijn. Twee steden liggend aan dezelfde brede stroom, hoewel men aan de zuidelijke splitsing bij Lobith de naam Waal gaf. Denken wij aan de romeinse tijd.

De tijden van keizerin Theophanu geven ons ook ups en downs in de kerk te zien. Wat dat betreft is de geschiedenis één golfbeweging en zeker ook de kerkhistorie.

Zei niet Montesquieu al: in géén koninkrijken hebben zoveel burgeroorlogen gewoed als in dat van Christus. Beleven wij vandaag niet opnieuw een kerk, een geloof volop in beweging?

Vragen wij ons niet vaak af of menselijke verdraagzaamheid nog wel bestaat, als wij zien wat er in de maatschappij anno 1985 allemaal gebeurt?

Keizerin Theophanu bracht de beschaving naar het westen. Men had in die tijd kritiek op haar op-

voeding - op haar beschaving. Lijkt het niet of de geschiedenis zich herhaalt?

Onze beschaving is opnieuw in gevaar. Bewapening, terrorisme, défaitisme en vandalisme zijn de gevleugelde woorden in onze moderne maatschappij. Wij hadden in deze eeuw twee grote oorlogen en iedereen sprak in 1945: "DAT NNOIT MEER!" Maar... noem mij één jaar in de laatste veertig, waarin niet ergens ter wereld een opstand, oorlog of afslachting van mensen plaatsvond.

Onze beschaving is opnieuw in gevaar; je kunt je afvragen of de mensen niets geleerd hebben en niets willen leren!

Men predikt liefde - het woord "LOVE" was enkele jaren geleden het gevleugelde woord over de hele wereld, maar in feite zaait men haat. Onbegrijpelijk! Daarom is het zo goed, dat wij hier in Keulen bijeen zijn. Twee nationaliteiten, vandaag historisch samen verbonden door keizerin Theophanu "Gods afstraling"!

Al spreken wij twee verschillende talen en al wordt geografisch een onzichtbare lijn getrokken tussen twee landen, wij voelen ons op dit moment één met elkaar. Dit zijn van die ogenblikken in je leven, die je zou willen vasthouden. Die je heel diep in je binnenste, opnieuw overtuigen van het bestaan van die éne God voor alle mensen.

Laten wij elkaar over grenzen heen, de handen blijven reiken. Elkander vasthouden, elkaar bemoedigen, want ondanks de sombere wolken van deze tijd, zal men door het diepe donkere dal heen, opnieuw een verlichte top bereiken.

Dit samenzijn op dit historisch moment tussen twee steden, moge ons bemoedigen, moge een teken zijn van vooruitgang in het naar elkaar toegroen als mensen. George Bernard Shaw zei zo treffend: "Hoewel de gehele maatschappij op onverdraagzaamheid is gebaseerd, is iedere vooruitgang gebaseerd op verdraagzaamheid."

En verdraagzaam willen wij zijn !!

Terugkomend op de beschaving waarover ik sprak, wil ik U niet onthouden, wat ik in het mooie boek, "Menslief ik hou van jou" las:

Beschaving ? De haat en de bewapening nemen toe en de kranten pulen uit van moord, misdaden en schandalen. En wij noemen ons mensen met beschaving, met cultuur, echte humanisten; en wij noemen ons christenen, terwijl we druk bezig zijn dat vervelende lastige kruis uit dat christendom weg te doen. Wij voelen niets meer voor een inspanning, een offer. Wij kiezen voor een christendom in een zachte stoel met aangepaste intimiteit, een warm bed, een overvloedige tafel en naar buiten toe een mooi klinkend woord om ons fijn ontwikkeld egoïsme te camoufleren.

Een arme Vlaamse priester, levend tussen de armen van Parijs zei: Wij hebben in de geschiedenis de tijd van heldhaftigheid en wilskracht gehad. Daarna de periode van de romantiek en daarvoor in de 19de eeuw de tijd van de verlichting, het verstand. Vandaag beleven wij de cultuur van de instincten: GELD - SEX - GEWELD - en CONSUMPTIE.

Cultuur van de instincten, een waar woord !

Als je dan hier in de stilte van dit Godshuis staat en je realiseert, dat 1000 jaren in de tijd voor God eigenlijk niets is, dan realiseer je je ook, hoe nietig en klein wij allemaal zonder uitzondering zijn. Dat alle mensen gelijk zijn, want geboorte en dood zijn niet voorbehouden aan enkelen, maar het deel van ieder mens. Laten wij uit deze ontmoeting vandaag, over de grenzen heen moed putten voor de toekomst. Een mooie fijne ontmoeting, die wij niet mogen vergeten.

"VERGEET DE MOOIE DAGEN NIET !" las ik:

Als je moe bent, als je overhoop ligt met je omgeving, als je geen raad meer weet en je je diep

ongelukkig voelt, denk dan even terug aan de mooie dagen, dat je lachte en danste, dat je tegen iedereen vriendelijk was als een kind, zonder zorgen !

Vergeet de mooie dagen niet ! Als de horizon zover je kunt kijken donker blijft zonder een teken van licht, als je hart vol verdriet is en misschien vol bitterheid, als schijnbaar alle hoop op nieuwe vreugde en geluk verdwenen is, zoek dan toch zorgvuldig in je herinnering, ik vraag het je, de mooie dagen. De dagen dat alles goed was, geen wolkje aan de hemel, toen er iemand was, bij wie je je thuis voelde, toen je enthousiast kon zijn over die ander, die je nu ontgoocheld heeft en misschien bedrogen.

Vergeet de mooie dagen niet ! Want als je ze vergeet komen ze nooit terug ! Neem jezelf opnieuw helemaal in handen. Vul je hoofd met blijde gedachten, je hart met vergevingsgezindheid, tederheid en liefde en je mond met een lach en alles wordt weer goed !

Moge deze ontmoeting op deze mooie dag, over het graf van keizerin Theophanu heen, nieuwe blijvende banden doen ontstaan tussen Uw Keulen en ons Nijmegen, door zoveel zaken historisch reeds aaneengesmeed !! Het streven van Keizerin Theophanu naar een gevestigd en sterk Rijk, is met het huidige streven naar een verenigd sterk Europa te vergelijken. En dit streven bewijst ook weer opnieuw, dat er na 1000 jaar véél nieuws maar eigenlijk ook weer geen nieuws onder de zon is !!

KEULEN, 31 augustus 1985
uitgesproken door : A.H.Hubers.

*****
*****

VALKHOFNIEUWJES

* Van gemeentezijde is de toezegging gedaan, dat de veelbesproken zuilfragmenten, na conservering, terugkomen naar het Valkhof. Het tijdstip waarop dit zal gebeuren is vooralsnog onbekend.

* Het bestuur heeft bij de gemeente een aanvraag ingediend voor de financiering van twee nieuwe informatiepanelen. Sinds de oplevering van het gerekonstrueerde park beschikt het Valkhof over een vierde toegangspartij. De oude stenen trappen bij het laagste punt van de Voerweg zijn doorgetrokken tot plateauhoogte.

Het andere paneel zou moeten worden geplaatst bij de te lang onbekend gebleven ruïne van de St.Geertrudiskapel bij de Belvédèrebrug (zie Valkhofnieuws 3/84).

G.Hermans

REDAKTIE-MEDEDELINGEN

* Voor alle duidelijkheid zij nogmaals gewezen op de volgorde van de trilogie over de Ottonse tijd: deel 1: De Ottonen-keizers. [VHN 2/85]

deel 2: Keizerin Theophanu en het Valkhof. [VHN 2/84]

deel 3: Keizer Otto III en het Valkhof.

Dit laatste deel zal waarschijnlijk in het voorjaar van 1986 verschijnen (VHN 2/86). Verder kan worden vermeld dat de herdruk van het Theophanummer inmiddels gereed is.

* Zoals U ongetwijfeld is opgevallen, is deze uitgave in een ander lettertype gedrukt dan voorheen. Sinds kort beschikt de redactie over een elektronische schrijfmachine, waarmee de kwaliteit van het drukwerk van Valkhofnieuws aanzienlijk kon worden verbeterd.

G.Hermans

VERSLAG JAARVERGADERING

Ter inleiding:

Evenals vorig jaar is het verslag van de jaarvergadering opgenomen in het derde nummer van Valkhofnieuws. Enige toelichting is wellicht gewenst. De jaarvergadering vindt steeds plaats ná het verschijnen van het eerste nummer (en wordt verzonden tezamen met de desbetreffende uitnodiging aan de leden). Het tweede nummer is steeds gewijd aan een bepaald thema. Het wordt in een grotere oplage gedrukt, zodat we bij de aanvang van het seizoen steeds beschikken over een nieuwe informatiebron voor de vele duizenden bezoekers van de St.Nicolaaskapel en andere geïnteresseerden. Alleen de hoogst noodzakelijke mededelingen voor de leden worden in dit nummer vermeld, zoals de expositie-agenda en de data voor de concerten. Het herfstnummer staat meestal weer in het teken van de informatie aan de leden.

De jaarvergadering:

Na de vergadering te hebben geopend, ging voorzitter J.Nooy uitvoerig in op de recente parkreconstructie op het Valkhof. Daarbij maakte hij er geen geheim van dat de afspraken, gemaakt tussen de gemeente en onze vereniging betreffende enkele punten van uitvoering, niet waren nagekomen. Maar zoals de gemeente-architect vorig jaar aan de ledenvergadering meedeelde, zal altijd de mogelijkheid bestaan tot realisering van een contourenplan. Veel acuter van aard was de konstatering dat het noordelijk talud tijdens de herstelwerkzaamheden is gaan schuiven. Een nieuw grondmechanisch onderzoek moest worden uitgevoerd en veel extra geld was nodig om de situatie meester te worden. [Op dit moment zijn de werkzaamheden voor

dit gedeelte van het Valkhof nog niet afgerond]. Ienslotte deelde de voorzitter mee dat, teneinde betere beheermogelijkheden te verkrijgen en fondswerving mogelijk te maken, de VALKHOFSTICHTING in het leven is geroepen.

Van de zijde van het secretariaat waren geen mededelingen te doen, zodat G.Hermans zijn betoog voortzette als coördinator van de technische commissie. Ook nu ging de aandacht eerst uit naar de parkrekonstruktie. De omvangrijke werkzaamheden zijn door verschillende leden van de technische commissie, alsmede door de toezichthouders zeer nauwlettend gade geslagen. De belangrijkste gebeurtenissen zijn, evenals de gedane vondsten, zoveel mogelijk gedokumenteerd (d.m.v. foto's, dia's en in-tekening op kaarten).

Voor een uiterst negatieve verrassing zorgde de oplevering van de elektrische installatie in de kapel. De zware grijze kabels zijn langs de gewelven, zuilen en wanden gelegd alsof het een fabrieksgebouw betrof. De schakelaars zijn binnen handbereik geplaatst van eenieder die bij wijze van "aardigheidje" de zaak eens in het donker wil zetten. De sensoren voor de schakelautomaat zijn, zeer zwaar uitgevoerd, in de ingangspartij gemonteerd. Ons ongenoegen hierover is aan de gemeente kenbaar gemaakt.

De heer Ih.Verwey kon ons namens de redactie meedelen, dat de gevolgde lijn tot verbetering en verfraaiing van Valkhofnieuws vruchten begint af te werpen. De redactie streeft ernaar de omvang van het verenigingsblad op tenminste 32 pagina's te houden. Het sukses van het Theophanu-nummer (2/84) heeft de redactie doen besluiten, jaarlijks een themanummer uit te brengen. Voornoemd boekje is geheel uit-

verkocht en een tweede, bijgewerkte, druk is in voorbereiding. [zie redaktiemededeling achterin]

Bij afwezigheid van de heer M.Dongelmans liet de heer J.Nooy weten dat er dit jaar 5 concerten zullen plaatsvinden.

De heer R.Hendriks deed daarna verslag van de financiële gang van zaken over het jaar 1984. Daaruit bleek dat de parkrekonstruktie oorzaak was van een duidelijke inkomstenderving. Door een aangepast afschrijvingsbeleid kon het saldo echter positief worden gehouden. Niet geïnspireerd door de lage inkomsten van het vorige seizoen, doch door de kostenstijgingen gedwongen, werd het voorstel gedaan het contributiebedrag van f10,- te verhogen tot f12,50 per jaar. Voor het eerst in ruim 7 jaar moest een contributiebedrag worden verhoogd. Dit als gevolg van het feit dat de kosten van het Valkhofnieuws (machinelinten, lettermaterialen, drukkosten, labels, enveloppen en verzenden) inmiddels op circa f10,- per lid per jaar zijn uitgekomen. De vergadering ging akkoord met de voorgestelde verhoging. Voor hen die jaarlijks f20,- betalen zal het bedrag ongewijzigd blijven. De nieuwe contributiebedragen zijn derhalve:

18 ⁺ en 65 ⁺	f12,50 per jaar
18 tot 65 jaar	f20,- per jaar

Als laatste onderdeel voor de pauze kwam de samenstelling van het bestuur ter sprake. De heer Ih.Verwey trad statutair af, stelde zich herkiesbaar en kreeg zijn fiat van de vergadering.

Aan het begin van het informatieve deel van de avond vroeg de heer P.de Leeuw aan de redaktiecommissie of het mogelijk was om per

jaargang een richtlijn bekend te maken aangaande de onderwerpen welke in dat jaar aan bod komen. Dit ten behoeve van de mensen die een artikel willen publiceren in Valkhofnieuws. Van redaktiewege werd toegezegd hier aandacht aan te besteden.

Vanuit de vergadering vroeg de heer M.Hendriks wat er met de zuilfragmenten uit de Barbarossa-ruïne was gebeurd. Volgens zijn gegevens waren deze restanten door de gemeente afgevoerd, met niet nader bekende bestemming. De heer Ih.Verwey antwoordde hem dat het bestuur hiervan reeds op de hoogte was. Namens het bestuur van de Valkhofvereniging en de Valkhofstichting zal een brief naar de gemeente uitgaan, waarin om opheldering wordt gevraagd en waarin wordt aangedrongen op zo spoedig mogelijke terugkeer van deze bouwfragmenten.

Als slot van de ledenreacties werd de vraag gesteld, op welke plaats een evnetueel te realiseren houten deur in de kapel zou worden verwezenlijkt. De vraagsteller stelde voor de overgang van het portaal naar de galerij te kiezen voor de plaatsing. G.Hermans gaf toe dat deze plaats weliswaar een eenvoudiger constructie met zich meebracht (de bedoelde overgangsboog is zeer egaal, daar deze pas in de 50-er jaren is gerestaureerd) en bij het in takt laten van het ijzeren hek minder ontvankelijk was voor invloeden van vandalisme. Hij voegde er echter aan toe, dat deze plaats bouwhistorisch gezien niet de juiste was.

De kaskommissie voor het jaar 1985 wordt gevormd door de heren A.Verhoeven en P.de Leeuw terwijl deze taak voor 1986 zal worden waargenomen door de heren L.Berenbroek en A.Verhoeven.

Vervolgens zette G.Hermans de activiteiten voor 1985 op een rijtje. De plaatsing van de informatie-panelen, volgens het ontwerp zoals in Valkhofnieuws 1/83 is gepubliceerd, is gepland vóór de opening van het seizoen. De kleuren zijn: matbruine palen en een beigekleurig verenigingsvignet.

Met betrekking tot de Geertrudiskapel kon worden gemeld, dat deze beter zichtbaar gemaakt zal worden en dat we streven naar een nieuw informatiepaneel voor dit bouwwerk. Op korte termijn zijn geen concrete plannen te verwachten in verband met de seizoendrukte.

De elektrische installatie zal worden vervangen, met uitzondering van de groepenkast. Onder de vloer van de bovengalerij zal een dubbele ringleiding worden aangelegd; één voor de verlichting boven, de andere ten behoeve van de benedengalerij. De hedentendage gebruikelijke manier om monumenten van binnen uit te verlichten in plaats van aan te stralen, zal bij wijze van experiment worden toegepast.

Rond het contourenplan is het al een tijd lang rustig. De reden hiervan is natuurlijk de parkreconstructie. De mogelijkheden voor de aanleg zullen opnieuw door de landschaparchitect moeten worden bekeken.

Ten behoeve van de exposities is een uit drie vrouwen bestaande commissie benoemd, welke zal toezien op de kwaliteit van het tentoongestelde. Door de ruime kennis en ervaring van de dames, weet het bestuur zich in het vervolg verzekerd van exposities in overeenstemming met de waardigheid van de Karolingische kapel.

Voorzitter J.Nooy sloot de aktiviteitenreeks af met een kort overzicht van de komende exposities en concerten.

De informatiestroom in woorden werd daarna aangevuld met beelden. De eerst getoonde dia-serie liet de wording van het nieuwe Valkhof-park en de lichtinstallatie zien. Een tweede dia-serie was geheel gewijd aan de St.Pantaleonskerk in Keulen: de laatste rustplaats van Keizerin Theophanu. Enkele kommissie-leden hadden een bezoek gebracht aan deze oude stad in het kader van de voorbereiding van de dagreis voor de leden op 31 augustus.

De rondvraag leverde geen nieuwe aspecten op; wellicht dat de grote stroom informatie nog moest worden verwerkt.

G.Hermans, secretaris

UIT DE LEDENADMINISTRATIE

Misschien ligt het aan de ruime mate waarin onze vereniging de laatste tijd in het nieuws is geweest. Mogelijk dat het noodzakelijk bestaan ervan nu pas bij velen doordringt. Wellicht ook als gevolg van het feit dat de Valkhofvereniging alles behalve passief blijft als het tijd is voor actie. Eén ding is zeker: het ledental neemt toe als nooit tevoren. Ongetwijfeld hebben daartoe ook zaken bijgedragen als:

- het in ruimer perspectief plaatsen van de geschiedenis van het Valkhof én die van de Nijmeegse regio, daarbij niet weerhouden door grenzen (van welke aard dan ook).
- het nieuw leven inblazen van een bijna vergeten stuk historie. De recente gegevens over de Ottonen en Theophanu waren voor velen een opening.

De lijst van nieuwe leden spreekt voor zichzelf.

de Hey	Nijmegen
Weesenaar	Berg en Dal
Schouten	Grave
Stoelinga-Kruse	Nijmegen
Bisseling	Berg en Dal
Vermeer	Nijmegen
Overwater	Nijmegen
Vogel-Pijnenburg	Aschaffenburg (W.Dld.)
Vogel	Aschaffenburg (W.Dld.)
Beggs	Dordrecht
van Bergers	H.Landstichting
Orlemans	Bemmel
Dobbelaar	Nijmegen
v.d.Linden	H.Landstichting
Deeleman	Milsbeek
Kreuger	Waalre
Ruyzenaars	Millingen a.d. Rijn
v.Nieuwenhuijze	H.Landstichting

Turlings	Nijmegen
Hendriks	Nijmegen
Traets	Wychen
Rutgers-de Mooy	Nijmegen
Las	Nijmegen
v. d. Veen	Oosterbeek
Kruse-Teulings	Berg en Dal
Streefland	Horn
van Oss	Druten
Remmers	Nijmegen
v. Slingerland	Nijmegen
Luermans-Käller	Nijmegen
Rolf	Hilversum
Kühn-Légras	Malden
Janssen	Nijmegen
Romeijnders	Steensel
Haans	Nijmegen
van Dongen	Boxtel
Pauw	Delft
Jansen	Nijmegen
v. Haasteren	Arnhem
Eken	Nijmegen
Vroom	Nijmegen
Folmering	Nijmegen
Peters	Nijmegen
Appelboom	Nijmegen
Stolz	Nijmegen
v. Druten-Frerichs	Nijmegen
v. d. Werf-Nijboer	Nijmegen
Bernink	Nijmegen
Müller	's-Heerenberg
van Driel	Nijmegen
Scholten-Gerrits	Nijmegen

G. Hermans, ledenadministratie.

I N H O U D

.....	blz.
TER INLEIDING: het bestuur	1
HET VALKHOF IN DE VUURLINIE [september 1944] Hans van Konings- brugge / Ferdinand van Hemmen	2
VALKHOFKAPEL IN HET STRIJDGEWOEL: Tekening Johan Hendriks	14
DEZE KAPEL DIE VERGEET IK NOOIT MEER: Hein van Brienens: uit "TWAALF VALK- HOFVERHALEN"	15
DE HERDENKING IN DE PANTALEONSKERK TE KEULEN, op zaterdag 31 augustus 1985: hein van brienens	18
DE VALKHOFKAPEL ALS VREDESSYMBOL	21
MIDDENBLAD: tekening J. Hendriks	22
en vredestekst uit de kapel	23
VALKHOFCONCERTEN 1985: Maarten J.M. Dongelmans	24
DOELBEWUST EN TREFZEKER: Theo Verweij	26
TOESpraak DOOR DE HEER H.A. HUBERS	31
VALKHOFNIEUWTJES: G. Hermans	36
REDAKTIE-MEDEDELINGEN: G. Hermans	36
VERSLAG JAARVERGADERING: G. Hermans	37
UIT DE LEDENADMINISTRATIE: G. Hermans	43

* * * * *

* *